

Història universal de la inutilitat

“**M**ai tanta gent, amb tan bones intencions, havia dedicat tant energies a una causa tan inútil”. Així comença el llibre de l'antropòleg Gustau Nerín *Blanc bo busca negre pobre*, un cop de destrall contra aquesta impostura que anomenem “cooperació per al desenvolupament”. Al principi les ONG van aparèixer com una de les expressions més dignes i generoses de la democràcia occidental. La funció d'organitzacions com Amnistia Internacional o Greenpeace era assenyalar els governs amb un dit acusador i dir-los “Tu tortures” o “Tu contamines”. Així s'obligava els governs a rectificar i reparar el mal causat. Però als anys 80 van aparèixer les ONG dedicades a desenvolupar països, ja saben què vull dir, tots aquests “sense fronteres”, fossin metges, enginyers o pallassos. (¿De debò algú pot ser tan papanates per creure que els nens d'Àfrica necessiten pallassos catalans per riure?) A diferència de les ONG tradicionals, la nova fornada invertia el principi: ara ja no s'exigia al poder que solucionés el problema, sinó que les ONG s'oferien a resoldre'l. “Dóna'm diners –diuen a l'Estat– i jo arreglaré els mals del món, sigui la fam, la malària, la pobresa o la tristesa”.

No va ser un canvi de rumb menor. El nou paradigma substituïa, imperceptiblement, el principi solidari pel caritatiu. La solidaritat implica una relació entre iguals (avui t'ajudo jo, demà m'ajudaràs tu); la caritat és vertical (jo dono, tu reps). La solidaritat és pròpia d'agents socials i associacions populars. La beneficència, en canvi, és pròpia de milionaris, princeses, mafiosos i cooperants.

El llibre de Nerín hauria de servir perquè l'esquerra d'aquest país entengués d'una vegada quin gran gol ens han marcat els “sense fronte-

ALBERT SÁNCHEZ PIÑOL

ESCRITOR

res”. I és que rere les ONG s'amaga tot el contrari de la solidaritat cívica: l'esperit dels missioners. Per entendre-ho només ens cal un mapamundi. Les ONG van exactament als mateixos països on anaven els missioners. Llocs com l'Àfrica subsahariana, on el poder local és prou dèbil per tolerar-los. I què hi fan, allà? Segons Nerín perdre el temps en projectes d'una supèrbia tan apoteòsica que només és comparable a la seva absurditat. Habitualment són hospitals, escoles, pous, coses així. Durant una temporada jo mateix vaig treballar a l'Àfrica com a supervisor d'aquests “projectes” i no en recordo ni un que funcionés. Es feia la foto de la façana d'un hospital, d'un molí mecànic. Però quatre dies després tota l'estructura podrida s'ensorrava. Les bombes d'aigua deixaven de funcionar i ningú no les arreglava, l'escola es reconvertia en discoteca. De Moçambic recordo una imatge especialment tènica: milers de ratpenats que niaven sota el ràfec d'un hospital abandonat.

Nerín s'afanya a proclamar que el seu llibre no està dirigit contra els cooperants. Molts d'ells, i jo puc constatar-ho, són individus d'una moral admirablement estricta, gairebé franciscana. El problema no són les persones. A les ONG els agrada dir que el problema és la manca de professionalitat d'alguns cooperants. Tampoc. Mal que els pesi, el gran problema és un altre: el dèficit

intrínsec de democràcia dels projectes. Per camuflar-ho es busquen “contraparts” africanes. Però els projectes, només faltaria, continuen sent dissenyats des d'Occident. La “cooperació” no existeix, de fet. El que fem és exportar els nostres models de societat a l'Àfrica. I, per descomptat, en trenta anys d'història les ONG no han desenvolupat res de res. Com és que no hi ha ni un sol govern africà, ni un, que demani més ONG?

En un debat sobre el llibre de Nerín, el president de la Federació Catalana d'ONG, Francesc Mateu, assegurava que avui el món és un lloc millor gràcies a les ONG. M'agradaria saber com es computa una afirmació tan elevada. Perquè al bé que hagin pogut aportar les ONG hauríem de restar-li el mal que generen. Recordo un cas paradigmàtic, un hospital fundat en un poblet africà. El que no sortirà mai en cap foto són els desordres que aquell hospital va provocar. Els del poble del costat, molt lògicament, es planyien: “Perquè aquests, els nostres enemics eterns, ara tenen un hospital caigut del cel i nosaltres no?” Les rivalitats es van exacerbar fins a les garrotades. El personal local contractat per treballar-hi de conserges era gent jove, fet comú en el nostre sistema laboral, però en una societat gerontocràtica allò va disparar les tensions internes: gràcies als nous ingressos, els joves van desbancar els vells del poder tradicional, fotent-se'n i humiliant-los pel carrer. I per acabar-ho d'adobar, els nous conserges van demostrar que eren uns corruptes de pebrots, que només deixaven entrar al quiròfan a qui els pagava uns calerons de sotamà. Esplèndid. L'hospital es passava el dia cosint les punyalades que havia provocat. Ja ho diu el poeta: els esforços inútils duen a la melangia. I jo em permetria d'afegir: com més inútil és l'esforç, més trista és la melangia.